

Asia: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus) (U 76/2022 vp)

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua käsillä olevasta asiasta. Lausunnon päähuomiot on koottu alle.

- Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen eli luontokato muodostaa ilmastokriisiin rinnastuvan uhan. Ilmastokriisiä ja luontokatoa tulee ratkoa yhdessä - muuten epäonnistumme molempien ratkaisemisessa.
- Sitra yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan tarvitaan päättäväisiä koko unionin kattavia toimia. Komission ehdotuksen yleisiä perusteluita ja tavoitteita voidaan pitää asianmukaisina.
- Kustannustehokkaat ratkaisut sekä EU:n nykyisten ja tulevien rahoitusmahdollisuuksien täysimääräinen käyttö Suomessa ovat tärkeitä kansantaloudellisten kustannusten vähentämiseksi ja reilun taakanjaon varmistamiseksi.
- Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voi myös luoda uusia innovaatiota ja liiketoimintamahdollisuuksia.
- Luontopääoman ja luonnon ekosysteemipalveluiden tuottamien hyötyjen arvottaminen ja ihmisen toiminnan luontovaikutusten kustannusten huomioiminen on erittäin tärkeää kaikessa relevantissa päätöksenteossa.
- Komission ehdotuksen jatkokäsittelyssä on huomioitava sosiaalinen hyväksyttävyys, johon liittyy kattava ja ennakoiva eri osapuolten kuuleminen ja ottaminen mukaan aktiiviseen ratkaisijan rooliin.

1 Yleiset huomiot

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen eli luontokato muodostaa ilmastokriisiin rinnastuvan uhan ihmisten, talouden ja yhteiskunnan hyvinvoinnille ja häiriönsietokyvylle (resilienssille). Tätä näkemystä tukee uusin kansainvälinen tieteellinen tieto, kuten esimerkiksi vuoden 2021 IPCC:n ja IPBES:n yhteisraportti, joka myös korostaa näiden uhkien ratkaisemista yhdessä. Suomen luontopaneelin arvion (heinäkuu 2022) mukaan Suomen luontotyypeistä lähes puolet, 48 prosenttia, on uhanalaisia ja keskimäärin 60 prosenttia luonnon tilasta on menetetty, ja tunnettujen eliölajien uhanalaisuus on kasvanut.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa 2019 asetetaan tavoitteeksi, että luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa pysäytetään. Sitra yhtyy U-kirjeessä esitettyyn näkemykseen siitä, että Euroopan unioni ei ole onnistunut sitoumuksistaan huolimatta pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä nojautumalla jäsenmaiden vapaaehtoiisiin toimiin.

Nämä seikat huomioon ottaen komission ehdotuksen yleisiä perusteluita ja tavoitteita voidaan pitää asianmukaisina. Sitra yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan luontokadon pysäyttäminen vaatii päättäväisiä, luonnon tilaa parantavia toimia.

Luonnon tarjoamat palvelut, kuten yhteyttäminen, pölytys tai ravinnekierto, ovat ihmiskunnan olemassaolon edellytys. On hyvä, että niiden arvo on otettu komission lainsäädännöllisen ehdotuksen perusteluksi. Vaikka ekosysteemipalveluiden parantuneen tilan rahallisen arvon määrittely voi olla haastavaa ja ekosysteemipalveluiden tuottaman

taloudellisen ja sosiaalisen arvon kohdentuminen voi poiketa ennallistamisen suorien kustannusten kohdentumisesta, tulee luontopääoman arvottaminen ja luonnon tarjoamien palveluiden hinnoittelu jatkossa huomioida kaikessa relevantissa päätöksenteossa.

2 Luontopääoma, luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemipalvelut talouden ja hyvinvoinnin perustana – komission ehdotuksen lähtökohta

Taloutemme toiminta ja ihmisten hyvinvointi ovat riippuvaisia luonnosta. Vuonna 2021 julkaistu, urauurtava niin kutsuttu Dasguptan raportti toi esille sen kuinka ihmisen *tuottama* pääoma (tavarat, laitteet, rakennukset, infrastruktuuri) on globaalisti katsoen kaksinkertaistunut viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana, mutta *luontopääoma* – eli elollisen ja elottoman luonnon varanto – on pienentynyt yli kolmanneksella. Luontopääoman uusiutuminen ja sen tuottamien ja ihmisille välttämättömien niin kutsuttujen *ekosysteemipalveluiden* tuotanto puolestaan riippuu *luonnon monimuotoisuudesta*, jonka säilyminen vaatii muun muassa elinympäristöjen riittävää suojelua ja/tai ennallistamista.

Taloudellisen kehityksen tason keskeisin mittari, bruttokansantuote (BKT) ja sen muutos, eivät ota huomioon luontopääoman kulumista eikä ekosysteemipalveluiden arvoa, vaikka yleisesti ymmärretäänkin, että talous on riippuvainen luonnonvaroista ja luonnon tuottamista ekosysteemipalveluista. BKT:n rinnalle on kehitetty YK:n puitteissa *ekosysteemitilinpitoa*, ja YK:n tilastokomissio hyväksyikin maaliskuussa 2021 ekosysteemitilinpidon tilastostandardin. Ekosysteemitilinpito laajentaa olemassa olevaa ympäristötilinpidon kuvausta entisestään huomioimalla sellaisetkin ekosysteemipalvelut, joista ei synny markkinoilla myytäviä tuotteita tai palveluita. Ekosysteemitilinpidon tuottama tieto tuleekin tulevaisuudessa nostaa BKT:n rinnalle yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa.

Sitra katsoo, että luontopääoman kuluminen ja luontopääomaan perustuvien ekosysteemipalvelujen arvo ihmisille sekä ihmisen luonnolle aiheuttamat haitat ja hyödyt kuten perinnebiotooppien ylläpito täytyy tehdä näkyviksi ja niille on laskettava taloudellinen arvo, jotta ne voidaan ottaa huomioon päätöksenteossa.

Komission ehdotuksen taustalla on luontopääoman tarjoamien ekosysteemipalveluiden sosioekonomisten hyötyjen arvottaminen. Komission vaikutusarvioissa ennallistetun ja parantuneen luonnon tuottamien ekosysteemipalveluiden sosioekonomisten arvojen kasvu ylittää moninkertaisesti ennallistamisesta aiheutuvat kustannukset. Vaikka nämä arviot ovat suuntaa antavia ja perustuvat eurooppalaisiin keskiarvoihin, on merkille pantavaa ja kannatettavaa, että EU-tason lainsäädännön perusteena käytetään tällaista lähestymistapaa. On kuitenkin tärkeää, että arvioita ennallistamistoimista aiheutuvista kustannuksista ja hyödyistä kehitetään entistä tarkemmiksi hyödyntäen myös jäsenmaiden omaa tietopohjaa. Joka tapauksessa ympäristötoimet tulevat yleensä sitä edullisemmiksi mitä aiemmin ne aloitetaan.

3 Ennallistamisen kokonaiskustannukset ja mahdollisuudet uuteen liiketoimintaan

Poliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö on ollut rajussa muutoksessa Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurauksena. Energiakriisi, korkea inflaatio ja ennustettu talouskasvun hidastuminen vaikuttavat sekä julkisen talouden että kuluttajien toimintaedellytyksiin lähivuosina. Erityisesti tätä taustaa vasten komission ehdotuksen arvioidut kansantaloudelliset vaikutukset (931 miljoonaa euroa vuodessa) Suomelle ovat mittavia.

Mahdollisuus kustannustehokkaisiin ennallistamisratkaisuihin sekä EU:n olemassa olevien ja tulevien rahoitusvälineiden käyttäminen ennallistamisasetuksen vaatimusten täyttämiseen onkin varmistettava reilun taakanjaon turvaamiseksi. Asetuksen kansallisessa toimeenpanossa on kiinnitettävä huomiota myös positiivisiin työllistämis- ja liiketoimintamahdollisuuksiin. Myös ruokaturvasta on pidettävä huolta, kun ilmaston kuumeneminen vähentää käytettävissä olevaa viljelyalaa globaalisti.

On myös huomattavaa, että Suomen osalta komissio arvioi parantuneiden ekosysteemi-palveluiden kautta toteutuvien hyötyjen olevan yli kymmenkertaisia haittoihin verrattuna.

Luonnon tila ja monimuotoisuus ovat suorassa vaikutusyhteydessä talouden toimintaedellytyksiin ja voivat samalla luoda perustaa uusille liiketoiminnallisille innovaatioille. Maailman talousfoorumi arvioikin vuonna 2020, että siirtymä luontoa vahvistavaan yhteiskuntaan voisi tuoda globaalisti yritysten liikevaihdolle lisäystä jopa 10 tuhatta miljardia dollaria vuodessa ja 395 miljoonaa uutta työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä.

Vaikka tällaisten globaalien ylätasen arvioiden soveltaminen Suomen olosuhteisiin onkin hankalaa, Sitra pitää tärkeänä, että Suomessa aletaan kustannusten lisäksi pohtia ennallistamisasetuksen tuomia mahdollisuuksia työllisyyden, yritystoiminnan ja innovaatioiden näkökulmasta. Luonnontuote- ja matkailualojen lisäksi ympäristörakentaminen sekä sen suunnittelu ja siihen liittyvien teknologioiden kehittäminen on yksi selkeä toimiala, jonka kasvua ennallistamisasetus voi edistää.

4 Sosiaalinen hyväksyttävyys

Sitra korostaa, että komission ehdotuksen jatkokäsittelyssä sekä kansallisessa toimeenpanossa on huomioitava ehdotuksen sosiaalinen hyväksyttävyys, johon liittyy kattava ja ennakoiva eri osapuolten kuuleminen ja ottaminen mukaan aktiiviseen ratkaisijan rooliin. Tämä on keskeistä, kun ehdotuksen vaatimia kansallisia ennallistamissuunnitelmia laaditaan ja pannaan toimeen seuraavien vuosikymmenien aikana. Esimerkiksi maanomistajien merkitys on olennainen, kun huomioidaan maa- ja metsätalouden keskeisyys kansallisissa luonnon monimuotoisuutta koskevissa kysymyksissä.

Helsingissä 12.10.2022,

Mari Pantsar
Johtaja, Sitra

Lähteet

IPCC & IPBES: *Biodiversity and Climate Change: Workshop Report*, 2021

Suomen Luontopaneeli: *Kohti luontoviisasta Suomea: Keinoja luontoposiitivisuuden saavuttamiseksi*; Suomen luontopaneelin julkaisu 2/2022, 1.7.2022.

Dasgupta, P: *The Economics of Biodiversity: the Dasgupta Review (Abridged version)*, 2021.

World Economic Forum: *New Nature Economy Report II: The Future of Nature and Business*, 2020